

UNEC

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

**“MAKETLƏŞDİRMƏ” fənni üzrə
İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI
(Syllabus)**

Əsas dərslük və dərslük vəsaitləri

Əsas ədəbiyyat:

1. Проектирование и моделирование промышленных изделий: Учеб. для вузов/ С.А. Васина, А.Ю. Талашука. -М.: Машиностроение-1, 2004-692с, ил.
2. Калмыкова Н.В., Максимова И.А. Макетирование. – М.: Издательство «Архитектура-С», 2006.- 324 с.
3. Калмыкова Н.В., Максимова И.А. Макетирование из бумаги и картона. – М.: Университет. Книжный дом, 2006.- 367 с.
4. Устин В. Б. Композиция в дизайне. Методические основы композиционно - художественного формообразования в дизайнерском творчестве: учеб. пособие/ В. Б. Устин. - М.: Астрель, АСТ, 2006. - 239 с.
5. Объемно-пространственная композиция в архитектуре [Текст] / под ред. А.В. Степанова и М. А. Туркуса. - М.: Стройиздат, 1975. - 192 с.: ил.

Əlavə ədəbiyyat:

1. Благовещенский Ф.А., Букина Е.Ф. Архитектурные конструкции.- М.: Архитектура-С, 2007.-232 с.
2. Дизайнерское образование : История. Теория. Практика / [под ред. В. Р. Аронова, В. Ф. Сидоренко] ; МГТУ им. А.Н. Косыгина, МГХПУ им. С. Г. Строганова и др. – М. : [МГТУ им. А. Н. Косыгина], 2007. – 407 с.
3. Ивли, Т. Дизайн интерьера : 500 креативных идей / Тесса Ивли ; [пер. Е. Зайцевой]. – Москва : Эксмо, 2008. – 255 с.
4. Ковешникова, Н. А. Дизайн : история и теория : учеб. пособие для архит. и дизайнерских спец. / Н. А. Ковешникова. – 5-е изд., стер. – М. : Омега-Л, 2009. – 224 с. : ил. – (Университетский учебник). – Гриф: Доп. УМО.
5. Овчинникова, Р. Ю. Дизайн в рекламе : основы графического проектирования : учеб. пособие / Р. Ю. Овчинникова ; под ред. Л. М. Дмитриевой. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009. – 240 с.
6. Шимко В.Т. Основы дизайна и средовое проектирование.- М.: Архитектура –С, 2007.-160 с.
7. Паранюшкин, Р. В. Цветоведение для художников. Колористика: учеб. пособие / Р. В. Паранюшкин, Г. Н. Хандова. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 96 с.
8. Чернихов Я. Построение шрифтов. – Минск: Артефакт, 2006.- 257 с.
9. Безухова. Использование шрифта в работе архитектора / Учебное пособие. – М.: МарХИ, 1986.- 249 с.
10. Гагарин Б.Г. Конструирование из бумаги // ЦК Компартии Узбекистана – 1988.
11. Тиц А.А., Воробьева Е.В. Пластический язык архитектуры, Стройиздат., М.: 1986.-

12. Чуваргина Н.П., Ушакова Т.А. Художественно-композиционная подготовка к высшей архитектурной школе/ Учебное пособие. – М.: МарХИ, 1987.- 202 с.

13. Заёнчик, В. М. Основы творческо-конструкторской деятельности: предметная среда и дизайн [Текст]: учеб. для вузов / В. М. Заёнчик, А. А. Карачев, В. Е. Шмелев. - М.: Академия, 2006. - 320 с.

Elektron kabinetdə hər bir mövzu üzrə təqdimatlar yerləşdirilir.

Fənnin təsviri

Bu fənn, ümumi (əsas) fənnlər siyahısına daxil olmaqla, bakalavr pilləsində təhsil alan tələbələrdə gələcək peşəkar dizayner yaradıcılıqları zamanı onlara lazım olan zəruri baza biliklərini təqdim edir, Maketləşdirmə fənni tələbələrə maketləşdirmənin texniki vərdişlərini aşılamaq ilə bərabər həcmi-fəza kompozisiyaları haqqında ilkin təsəvvür yaratmalıdır. Eyni zamanda, yaradıcı münasibətin, obrazlı təfəkkürün, həcmi-fəza təsüratının inkişafına imkan yaratmalı və bədii kompozisiya hazırlığını yüksəltməlidir. Kompozisiyanın qanunları və ifadə vasitələri (mütənasiblik, modul, miqyas və s.), kompozisiyanın aktiv vasitələrini idarə etmə texnikaları və həcmi-plastik formaların harmonizasiyası tədris olunur, tektonika, maketləşdirmənin təşkilat prinsipləri anlayışı formalaşır.

Maketləşdirmə fənninin əsas məqsədi tələbələr tərəfindən dizayn sahəsində nəzəri biliklərin və təcrübi bacarıqların əldə olunmasıdır. Maketləşdirmə kursu Dizayn ixtisasının bədii layihə fənnləri arasında əlaqə təmin edən fənnlərdən biridir. Fənnlərin öyrənilməsi nəticəsində əldə olunan biliklər və vərdişlər layihələndirmə ilə bağlı məsələlərin həlli üçün zəruridir. Maketləşdirmə fənni tələbələrin bədii layihələndirmə yaradıcılığı (dizayn) sahəsində xüsusi hazırlığı üçün nəzərdə tutulub. Bu fənn tələbələrdə rəsm, kompozisiya sahəsində xüsusi biliklərin formalaşmasının məntiqi davamıdır.

Fənnin məqsədi və vəzifələri

“Maketləşdirmə” kursunun məqsədi ali ixtisas təhsilin dövlət standartına uyğun olaraq layihə ideyasının maketinin işləyib hazırlanması üçün kağız, karton və digər materiallar ilə işləmə üsul və vərdişlərinə yiyələnmək, yaradıcı fantaziya ifadə vasitələri ilə tanışlıq, həcmi-fəza modelləşdirmə texnikalarının mənimsənilməsi, kompozisiya vərdişlərinin inkişafıdır. Maketləşdirmə kursu nəticəsində tələbə həcmi modelləşdirmə texnikasına və vərdişlərinə, müxtəlif materiallardan istifadə edərək layihələndirmənin müxtəlif mərhələlərində maket üzərində iş aparmaq bacarığına yiyələnməlidir. Tədris prosesinə səthi plastik işlənmə texnikalarının qavranması və onun həcmi elementlərə transformasiyası, axtarış maketləşdirmə ilə tanışlıq, konsepsiyanın üçölçülü fəzada ifadə etmə bacarığının inkişafı daxildir. Fənn dizayn fəaliyyətində istifadə olunan layihələndirmə və modelləşdirmə texnologiyaların tədrisi üçün nəzəri və praktiki özüylə yaradır. “Maketləşdirmə” fənninin tədrisində tələbələr tərəfindən alınan biliklər layihələndirmə prosesinin mənimsənilməsi zamanı professional vərdişlərin əldə olunması üçün zəmin təşkil edir.

Kursun tələbələrin bədii təfəkkürünün inkişafı, sərbəst yaradıcı işə hazır olmaları üçün böyük önəmi var. Bu kursa müvəffəqiyyətlə yiyələnmək üçün tələbələr “Rəngkarlıq”, “Rəsm”, “Kompozisiyanın əsasları”, “Şrift” fənnlərində əldə olunmuş kompetensiyalara yaxşı yiyələnməlidirlər.

Fənnin tədrisi qarşısında duran vəzifələr aşağıdakılardır:

- Bədii layihələndirilmə yaradıcılığında maketlərin rolu və xüsusiyyətləri barədə tələbələrdə tam təsəvvür formalaşdırmaq;
- Maket modelləşdirmə vərdişlərinə yiyələnməsi;
- Mürəkkəb səthlərin və həcmələrin maketləşdirmə texnikalarını n tədrisi;
- Təsəvvür, fəza təfəkkürünün, konstruktor bacarıqlarının inkişafı.

- Maketlərin hazırlanmasında istifadə olunan müxtəlif üsul və vasitələri, texnika tələbələrə izah etmək;
- Tələbələrə tədris sistemində yerinə yetirilən maketlərin hazırlanmasının peşəkar üsullarını başa salmaq;
- Müxtəlif material və texnikalardan peşəkarcasına istifadə etmək bacarıq və vərdişlərini tələbələrə aşılamaq;
- Tələbələrin dizayn sahəsində bacarıqlı və savadlı mütəxəssis kimi yetişdirməsindən ibarətdir.
- Tələbələrin intellektual inkişafı, müxtəlif texnikaların geniş tətbiqi əsasında onların üfüqlərinin genişləndirilməsi.
- Tələbələrin dizayn sahəsində ixtisaslı və savadlı mütəxəssislər kimi bədii layihələndirmə sahəsində müstəqil fəaliyyətə davamlı marağının formalaşdırılması.

Fənnin tədris metodologiyası

Qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq və fənnin məqsədlərini həyata keçirmək üçün aşağıdakı tədris metodlarından istifadə olunur:

- izahlı-illüstrasiyalı (mühazirələr, təqdimatlar, müzakirələr, metodik vəsaitlərin, illüstrasiyaların nümayişi);
- tədqiqat (alətlərin, boyaların eləcə də müxtəlif materialların imkanlarının tədqiqi);
- qismən-axtarış;
- yaradıcılıq (yaradıcılıq tapşırıqları, eskizlərin və kompozisiya tapşırıqlarının icrası);
- praktik üsul (müəllim tərəfindən texnologiya göstərilməsi və tələbələrin öz əsərləri üzərində işləmələri);
- auditoriya (mühazirə, laboratoriya və tələbələrin öx işlərin üzərində işləməsi).

Bu fənnin tədrisi prosesində mühazirələrin oxunması, interaktiv müzakirələrin aparılması, rəsm nümunələrinin öyrənilməsi və təhlili, təqdimat hazırlanması yaxud sərbəst işlərin yazılması və ev tapşırıqlarının (maket eskizlərinin və axtarış maketlərinin) yerinə yetirilməsi kimi geniş çeşiddə tədris və təlim üsullarından istifadə edilir.

Bundan əlavə verilən biliklərin tətbiqi bacarıqlarının formalaşdırılması üçün tələbələr mövzuya uyğun seçilmiş tapşırıqları həll edəcəklər.

Hər bir yeni mövzunun tədrisi öncəsi tələbələr müəyyən olunmuş mətnləri və onlara təqdim edilmiş (tapşırılmış) digər materialları ilə tanış olmalıdırlar.

Öyrənmənin nəticələri :

Kursun tədrisi başa çatandan və bütün mövzular mənimsənildikdən sonra tələbələr:

Bilməlidirlər:

- Bədii layihələndirmənin və maketləşdirmənin nəzəriyyələrini;
- Maketləşdirmənin əsas materialı olan kağız və kartonun və həmçinin maketləşdirmədə istifadə olan başqa materialların xüsusiyyətlərini;
- Maketlərin yerinə yetirmə texnika və vərdişlərini;
- Peşəkar səviyyəli maketlərin hazırlanmasını müəyyən edən nəzəri və təcrübi üsulları;
- Həcm-fəza təxəyyülünün inkişafı və təhlili üsullarını;
- Yaradılan maketin formasının yalnız xarici görkəminin deyil, onun konstruksiya və tektonik quruluşunun dərk edilməsi;
- Həcmi-fəza kompozisiyanın qurma qanunlarını;
- Həcmi-fəza kompozisiyasında rəngin xüsusiyyətlərini;
- Səthin işlənmə və üzə çıxarılmasının maket texnikalarını;
- Həcmi formanın səthinin plastik işlənmə texnikalarını bilməlidir.

Bacarmalıdırlar:

- Kağız və kartondan həcmi-fəza kompozisiyaları, verilmiş nümunə əsasında səthin

- maket işlənməsini yerinə yetirməyi;
- Sadə həndəsi fiqurların və mürəkkəb çoxüzlülərin qurulmasının qanunauyğunluqlarından peşəkarcasına istifadə etməyi
 - Həcmi modelləşdirmə üsulları və texnikalarından istifadə etməyi:
 - Səthlərin plastik işlənməsi və onların həcmə transformasiya olunmasını bacarmalıdırlar;
 - Predmet-fəza mühitinin obyektlərinin kompozisiya quruluşundan və modelləşdirmə bilik və bacarıqlarından istifadə edərək savadlı kompozisiyalar qurmağı bacarmalıdırlar;
 - Səthi elementləri həcmə transformasiya etməyi;
 - Rəngdən formanın üzə çıxarılması və dağıdılmasında istifadə etməyi bacarmalıdır.
 - Səthin plastik həlli texnikaları;
 - Modellərin plastik xüsusiyyətlərini vermək üçün rəng və fakturadan istifadə etməyi.

Perekvizitlər

Yoxdur.

Fənnin mühazirə mövzuları

Fənnin tədrisi prosesində tələbələrə aşağıdakı mövzularda mühazirələr təqdim ediləcək:

1. Maketləşdirmə haqqında ümumi məlumat.
2. Maketləşdirmədə istifadə olunan materiallar və alətlər.
3. Maketlərin növləri və onların funksiyaları.
4. Maketləşdirmədə həndəsi fiqurların modelləri və onların transformasiyası.
5. Maketləşdirmədə modelləşdirmə və formalaşdırma.
6. Maketləşdirmənin əsas üsulları və texnologiyaları.
7. Maketləşdirmədə kompozisiyanın ifadə vasitələri.
8. Maketləşdirmədə əsas kompozisiya növləri.
9. Maketləşdirmədə konseptual yanaşmalar.
10. Maketləşdirmədə rəngin, teksturanın və fakturanın rolu.
11. Layihələndirmədə maketləşdirmə və prototipin yaradılması.
12. Maketləşdirmədə şrift kompozisiyaları.
13. Mühit dizaynında maketləşdirmə.
14. Landşaft dizaynında maketləşdirmə.
15. Müxtəlif sənaye məhsullarının tərtibatında maketləşdirmənin rolu.

Fənnin məşğələ mövzuları Fənnin məşğələ mövzuları

Fənnin tədrisi prosesində tələbələrə aşağıdakı məşğələ mövzuları təqdim ediləcək:

1. Müstəvi səthin düzxətli və əyrixətli ornamental formalarla modelləşdirilməsi.
2. Frontal-fəza kompozisiya maketinin hazırlanması.
3. Frontal-fəza kompozisiya maketinin tamamlanması və təhvil.
4. Sadə və transformasiya olunmuş həndəsi fiqurların maketi.
5. Kombinatorika üsulunu istifadə edərək bir neçə həndəsi fiqurların maketinin qurulması.
6. Kombinatorika üsulunu istifadə edərək bir neçə həndəsi fiqurların maketinin tamamlanması və təhvil.
7. Bionik formalardan istifadə edərək həcm-fəza kompozisiya maketinin eskizinin hazırlanması.
8. Bionik formalardan istifadə edərək həcm-fəza kompozisiya maketinin qurulması.
9. Bionik formalardan istifadə edərək həcm-fəza kompozisiya maketinin tamamlanması və təhvil.

10. Rəng birləşmələrindən istifadə edərək kvilling texnikasında maketin eskizinin hazırlanması.
11. Rəng birləşmələrindən istifadə edərək kvilling texnikasında maketin qurulması.
12. Rəng birləşmələrindən istifadə edərək kvilling texnikasında maketin tamamlanması və təhvil.
13. Şrift kompozisiya maketinin eskizinin hazırlanması.
14. Şrift kompozisiya maketinin qurulması.
15. Şrift kompozisiya maketinin tamamlanması və təhvil.

Mövzuların məzmunu və tədris-tematik bölgüsü

Həftə	Mövzuların adı	Mövzunun əsas məzmunu	Ədəbiyyat
1	Maketləşdirmə haqqında ümumi məlumat.	Maketləşdirmənin məqsədi, inkişaf tarixi.	1-2
2	Maketləşdirmədə istifadə olunan materiallar və alətlər.	Konstruktiv, tərtibat və köməkçi materiallar. Maketləşdirilmədə istifadə olunan alətlər.	1-2
3	Maketləşdirmənin əsas üsulları və texnologiyaları.	Səthin xarakterini dəyişən priyomlar: qatlama, kəsmə, əymə, kulis metodu. Papye-maşe model üçün qəlibləmə materialkimi. Papye-maşenin imitasiya xüsusiyyətləri	5
4	Maketləşdirmədə həndəsi fiqurların modelləri və onların transformasiyası.	Maketləşdirmədə həndəsi fiqurların modelləri n növləri. Kağız – həcmi fəza kompozisiya tapşırıqları üçün ən mükəmməl material kimi.	2
5	Maketləşdirmədə modelləşdirmə və formalaşdırma.	Model və maketlər. Kağız və kartonun forma axtarışlarında ifadə imkanları. Maketləşdirmədə modelləşdirmə və formalaşdırma üsulları.	3
6	Maketlərin növləri və onların funksiyaları.	Axtarış maketləri. Nümayiş maketləri. Maketləşdirmənin mərhələləri və spesifikasiyası. Eksperimental-tədqiqat funksiya. Analitik və korrektor edən funksiya. Tədris və kommunikativ funksiya.	2
7	Maketləşdirmədə kompozisiyanın ifadə vasitələri.	Maketləşdirmədə kompozisiyanın ifadə vasitələri növləri. Səthi kompozisiya. Plastik kompozisiya və onun konfigurasiyası.	2-5
8	Maketləşdirmədə əsas kompozisiya növləri.	Xətti elementlərdən ibarət həcmi-fəza kompozisiyalar. Həcmi formanın işlənməsi. Həcmərin birləşməsi. Mürəkkəb həcmərin modelləşdirmə üsulları.	2
9	Maketləşdirmədə rəngin, teksturanın və fakturanın rolu.	Rəng imitasiyası. Müxtəlif faktura və teksturanın maketlərdə verilməsi.	2
10	Maketləşdirmədə konseptual yanaşmalar.	Maketləşdirmədə konsepsiya axtarışı və icra etmə metodları.	2

11	Layihələndirmədə maketləşdirmə və prototipin yaradılması.	Maketin layihələndirmə prosesi. Prototiplər. Maketləşdirmədə miqyas.	2
12	Maketləşdirmədə şrift kompozisiyaları.	Maketləşdirmədə şrift kompozisiyaların xüsusiyyətləri. Maketləşdirmədə şrift kompozisiyaları. Qurulma metodları.	2
13	Mühit dizaynında maketləşdirmə.	Maketləşdirmədə mühit dizaynı və növləri. Maketlərin tərtibatı üçün işlənən materiallar və onların xüsusiyyətləri.	2
14	Landşaft dizaynında maketləşdirmə.	Maketləşdirmədə landşaft dizaynı və növləri. Maketlərin tərtibatı üçün işlənən materiallar və onların xüsusiyyətləri.	3-4
15	Müxtəlif sənaye məhsullarının tərtibatında maketləşdirmənin rolu.	Maketləşdirmədə sənaye məhsullarının dizaynı və növləri. Maketlərin tərtibatı üçün işlənən materiallar və onların xüsusiyyətləri.	1
Yekun imtahan			

Cari qiymətləndirilmə

Dizayn ixtisasında **qabiliyyət tələb edən fənlər** üzrə cari qiymətləndirmədə -50 balın 20 balı tələbələrin aktivlik balı (seminar məşğələləri zamanı tapşırıqların icrası əsasında müəyyən edilir) hesabına formalaşdırılır. Qalan 30 bal isə semestr ərzində (hər ay ərzində 2 iş olmaqla) üzrə Əlavədə qeyd olunan qaydada yerinə yetirilən və hər biri 5 balla qiymətləndirilən 6 fərdi işin qiymətləndirilməsi əsasında təmin edilir. Bu halda əlavə bal almaq istəyən tələbələr tərəfindən 7-ci fərdi işin təqdim edilməsinə icazə verilmir.

Qabiliyyət tələb edən fənlər (dizayn ixtisasında) üzrə fərdi iş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi

Tələbələrə sillabus üzrə mövzulara uyğun olaraq 6 fərdi iş tapşırılır. Verilən tapşırıqların işləmə qaydaları aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

- a. Hazırlanacaq maketlərin düzgün qurulması.
- b. Ölçülərin və miqyasın düzgün təyin edilməsi.
- c. Rəng birləşmələri istifadə edərək maketin qurulması.
- d. Kompozisiya qanunlarına riayət edərək tapşırığın tam olaraq konstruktiv həlli.
- e. Kreativ formaların qurulması.

Tapşırıqları yerinə yetirmək üçün istifadə olunan materiallar və texnikalar: İstənilən materialdan və qarışıq texnikadan istifadə etmək imkanları mövcuddur.

Fənn üzrə kurs isı

Fənn üzrə kurs işi nəzərdə tutulmayıb.

Dərsə davamiyyət

Bakalavriat səviyyələri üzrə təhsilalanlara 75%-lik davamiyyət limiti tətbiq edilir. Fənn üzrə bu həddi aşanlar həmin fənn üzrə aralıq qiymətləndirməyə (sessiya imtahanına) buraxılmır. Davamiyyət limitini aşmayan əyani təhsilalanlar üçün həmin fənn üzrə davamiyyətə görə bal verilmir.

Aralıq qiymətləndirilmə

Fənnin tədrisinin sonunda bir dəfə yekun imtahan təşkil olunur. Tələbənin imtahandakı cavabı 0-50 bal aralığında (maksimum 50 bal) qiymətləndirilə bilər. Fənnin tədrisi prosesində tələbənin əldə etdiyi bilik və bacarıqları Aralıq qiymətləndirmə üzrə 50 bal qabiliyyət imtahanı kimi 180 dəqiqə ərzində keçirilən sessiya imtahanının zamanı hazırlanan relyefin qiymətləndirilməsi hesabına təmin edilir. İmtahan nəticələri sistemə aidiyyəti kafedra tərəfindən daxil edilir. Tələbə iştirak etmədikdə “0” (sıfır) bal qeyd olunur. Yekun imtahanda tələbə minimum 17 bal toplamazsa, onda imtahana qədər yığılan ballar toplanmır, tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır. İmtahanın nəticələrinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı tələbənin hər-hansı şikayəti olarsa, tələbə Universitetdə müəyyən olunmuş ümumi qaydalar əsasında Apellyasiya komissiyasına müraciət edə bilər.

Fənn üzrə yekun qiymətləndirmə

Fənn üzrə tələbələrin yekun biliyi 100 ballıq sistem üzrə qiymətləndirilir. Balların maksimum miqdarı -100 baldır.

Yekun imtahandan sonra tələbənin fənn üzrə topladığı bütün ballar toplanır və yekun qiymət (bal) hesablanır.

İstiqamət	Ballar	Faiz
Aralıq qiymətləndirmə (final)	50	50 %
Seminar (məşğələ) dərslərin nəticələrinə görə Aktivlik	20	20 %
Tələbələrin fərdi işin qiymətləndirilməsinə görə	30	30%
Cəmi:	100	100 %

Fənn üzrə semestr ərzində (imtahana qədər və imtahanda) tələbənin topladığı balın yekun miqdarına görə onun yekun biliyi aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

51 baldan aşağı olduqda - “qeyri-kafi”

51-60 bal - “qənaətbəxş” – E

61-70 bal - “kafi” – D

71-80 bal - “yaxşı” – C

81-90 bal - “çox yaxşı” – B

91-100 bal - “əla” – A

Tələbənin topladığı yekun bal 51 baldan aşağı olduqda (yəni onun biliyi “qeyri-kafi” qiymətləndirildikdə) tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.